

Inspektion av Polismyndigheten, polisregion Nord, polisområde Västerbotten, arresten i Umeå, den 11 november 2015 – uppföljning av en tidigare inspektion

Inspektionens genomförande

Justitieombudsmannen Cecilia Renfors genomförde den 11 november 2015 en förannmäld inspektion av Polismyndigheten, polisregion Nord, polisområde Västerbotten, arresten i Umeå. Vid inspektionen deltog även byråchefen Stefan Nyman och föredraganden Elisabeth Sjöblom (protokollförare).

Inspektionen inleddes med att polisområdeschefen Lars Wahlberg, arrestföreståndaren och lokalpolisområdeschefen Ronny Adolfsson och inspektören Thomas Forsström redogjorde för möjligheten till utomhusvistelse för intagna i arresten. Därefter förevisades arrestlokalen samt Kriminalvårdens promenadgårdar vid Häktet Umeå. Elisabeth Sjöblom samtalande med chefen för Häktet Umeå, kriminalvårdsinspektören Anna Sjödin, samt gick översiktligt igenom tillsynsblad.

Syftet med inspektionen

Arresten i Umeå har tidigare inspekterats av JO inom ramen för Opcat-verksamheten i november 2011 (dnr 5878-2011) och i oktober 2014 (dnr 5529-2014). Vid dessa inspektioner kom det fram att arresten saknade rastgård och att det inte heller fanns något annat arrangemang för att erbjuda de intagna utomhusvistelse.

Denna inspektion var en del i uppföljningen av de åtgärder Polismyndigheten har vidtagit för att säkerställa att intagna i arresten i Umeå får sin lagstadgade rätt till utomhusvistelse tillgodosedd.

lakttagelser och upplysningar vid inspektionen

Samtal med polisen

Lars Wahlberg uppgav i huvudsak följande. Under våren 2015 fördes samtal mellan Polismyndigheten och Kriminalvårdens tidigare häkteschef i Umeå om möjligheten för Polismyndigheten att utnyttja häktets promenadgårdar för att kunna erbjuda anhållna personer utomhusvistelse. Myndigheterna träffade en

mundlig överenskommelse som innebar att Polismyndigheten skulle få använda promenadgårdarna. I slutet av maj upprättade Polismyndigheten en arbetsinstruktion för hur utomhusvistelserna skulle genomföras. Överenskommelsen började aldrig tillämpas. Under sommaren fick Polismyndigheten besked om att Kriminalvården ville utreda frågan ytterligare. I oktober underrättades Polismyndigheten om att Kriminalvården varken lokalt eller regionalt ansåg sig ha haft mandat att ingå en sådan överenskommelse som myndigheterna träffat. Som en tillfällig lösning beslutade Polismyndigheten då att anhållna skulle transporteras till arresten i Skellefteå för utevistelse.

Från den 9 november 2015 gäller en lokal överenskommelse med Kriminalvården som ger Polismyndigheten tillstånd att använda häktets promenadgårdar enligt en särskild rutinbeskrivning. Enligt överenskommelsen kan utomhusvistelse endast erbjudas under kvällstid mellan klockan 20.00 och 22.00. Det finns inte utrymme från häktets sida att erbjuda utomhusvistelse under dagtid. Av överenskommelsen följer bl.a. att all arrestpersonal, i huvudsak väktare från vaktbolaget G4S, ska ha fått utbildning i hur transporten av arrestanter ska genomföras i häktets lokaler fram till promenadgården. Överenskommelsen har dokumenterats i en arbetsinstruktion och en rutinbeskrivning som upprättats av Polismyndigheten respektive Kriminalvården.

Lars Wahlberg uppgav vidare att arresten är underdimensionerad och att det finns ett behov av en ny arrest. Diskussioner förs med fastighetsägaren Hemsö om en total ombyggnad av arresten. I avvaktan på en permanent lösning finns ett förslag om att bygga en provisorisk rastgård på ett grönområde beläget i direkt anslutning till arresten. Eftersom polishuset är beläget i ett bostadsområde behöver rastgården omgärdas av ett plank. Fastighetsägaren är positivt inställd till detta förslag. En total ombyggnad av arresten beräknas ta minst tre år medan en provisorisk rastgård tar några månader att färdigställa. Polismyndighetens lokalförsörjningsenhet har ett möte inplanerat med fastighetsägaren Hemsö den 13 november 2015.

Samtal med Kriminalvården

En tillfällig överenskommelse har träffats mellan Polismyndigheten och Kriminalvården för att möjliggöra utomhusvistelse för anhållna. Kriminalvården har fått uppgift om att en provisorisk rastgård ska vara färdigställd i juni 2016. Enligt Kriminalvården kan den nuvarande lösningen inte bli permanent. All häktespersonal har informerats om Polismyndighetens rätt att använda promenadgårdarna.

Häktet har fyra promenadgårdar för häktade med restriktioner samt en större promenadgård för häktade som får vistas i gemensamhet. Promenadgårdarna är belägna på häktets tak. Polismyndigheten ansvarar för bevakningen av sina intagna i samband med utomhusvistelse.

Kontroll av tillsynsblad

Vid den översiktliga granskningen av tillsynsblad noterades att tre anhållna transporterats till arresten i Skellefteå i november 2015. Innan dess hade inte någon intagen erbjudits utomhusvistelse, vilket även bekräftades av Polismyndigheten.

Övrigt

Vid ett telefonsamtal den 18 november 2015 med Lars Wahlberg meddelade han att Polismyndigheten, efter mötet den 13 november, har börjat förhandla med fastighetsägaren Hemsö om att bygga en provisorisk rastgård. Enligt Lars Wahlberg har Polismyndigheten inte fått någon uppgift om när den kan vara klar. Det är dock sannolikt att en provisorisk rastgård kommer att byggas under våren 2016.

Uttalande

Det har nu gått mer än fyra år sedan JO uppmärksammade att arresten i Umeå inte hade någon rastgård och att det inte heller fanns något annat arrangemang för att erbjuda de intagna utomhusvistelse. Någon permanent lösning som tillgodoser de intagnas lagstadgade rätt till utomhusvistelse finns fortfarande inte. Den tillfälliga lösning som Polismyndigheten redovisade i ett yttrande till JO den 29 maj 2015 kunde aldrig börja tillämpas. Sedan den 9 november 2015 gäller en lokal överenskommelse med Kriminalvården som ska säkerställa att intagna ges rätt till utomhusvistelse i avvaktan på en permanent lösning.

Rätten till utomhusvistelse är i normalfallet en oinskränkt rättighet som Polismyndigheten har en skyldighet att tillgodose. Det är inte godtagbart att Polismyndigheten inte har kunnat hitta en permanent lösning på problemet under den tid som stått till myndighetens förfogande. Den tillfälliga lösning som Polismyndigheten nu har redovisat gör det visserligen möjligt för de intagna att vistas utomhus, men den är förenad med vissa brister. En brist är att utomhusvistelse kommer att vara möjlig endast under kvällstid. En annan brist är att överenskommelsen är bräcklig till sin konstruktion eftersom möjligheten till utevistelse vid varje tillfälle är beroende av att det hos Kriminalvården inte finns något hinder mot att utnyttja promenadgårdarna.

Det är mycket angeläget att Polismyndigheten snarast tar fram en permanent lösning som tillgodoser de intagnas lagstadgade rätt till utomhusvistelse. Jag kommer därför att fortsätta att följa frågan.

Mot denna bakgrund ska Polismyndigheten, polisregion Nord, polisområde Västerbotten, senast den 31 maj 2016 till JO komma in med upplysningar om dels hur den lokala överenskommelsen med Kriminalvården har fungerat, dels hur planerna på att bygga en provisorisk rastgård har fortskridit.

Vid protokollet

Elisabeth Sjöblom

Justerat den 9 februari 2016

Cecilia Renfors